IN

HIPPOCRATIS APHORISMVM SECVNDÆ SECTIONIS VICESIMVM QVARTVM

COMMENTARIVS

MARSILII CAGNATI VERONENSIS, MEDICI ROMANI,

ET IN ROMANO GYMNASIO MEDICINAM (quam Theoricam vocant) de priore loco publicę interpretantis.

ROMÆ

Apud Aſcanium, & Hieronymum Donangelos.

M. D. XCI.

D. O. M.

ANTONIO MARIÆ SALVIATO CARDINALI, VIRO CVM DIGNITATE, TVM DOMESTICA NOBILITATE, ET OMNI VIRTVTVM GENERE CLARISSIMO, ET PATRONO MERITISSIMO, MARSILIVS CAGNATVS EXIGVVM GRATI ANIMI MONVMENTVM

D. D. D.

BRITISH MUSEUM
SALE DUPLICATE
1787

MARSILII CAGNATI IN HIPPOCRATIS APHORISMVM ſecundæ ſectionis viceſimum quartum.

PROVIDENTIAM medico neceſſariam eſſe, notiſſimum eſt: propterea Hippocrates multis eſt voluminibus notas perſecutus, quibus de ægrotantibus aut ſpem, aut timorem concipere debemus. quamobrem cum Aphoriſmus ſecundæ ſectionis viceſimus quartus ad eãdem medicinæ partem pertineat, & magnum ad prædicendi rationem aditum aperiat; ſumma ope niti decet, vt probe illius ſenſum, auctoriſq. conſilium aſſequamur. Itaque hunc explicaturus primum varias eiuſdẽ verſiones, & illas quidem vetuſtiores, proponere in animum induxi, vt, quas afferre poteſt lectionis varietas, difficultates, commodius Lector percipere valeat: tres vero ſatis ſuperq. fore exiſtimaui: licet enim tot fere exiſtant, quot hucuſque auctores Aphoriſmos interpretati ſunt, nihilominus tamen ab his, quas proponimus, verbis potius, & dicendi forma, quam ſententia differunt.

APHOR. XXIIII. SECTIONIS II.

Τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος, ἑτέρης ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. Θεωρητὴ δὲ ἡ ἑνδεκάτη, αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη τῆς ἑτέρης ἑβδομάδος. Θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη, αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρακαιδεκάτης, ἑβδόμη δὲ ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

Antiqua verſio.

Septimæ quarta eſt indicatiua, & alterius hebdomadæ

 octaua

octaua principium. Contemplaria vero vndecima: hæc enim eſt quarta ſecundæ hebdomadæ. Contemplaria vero rurſus ſeptima decima: hæc eſt enim quarta a quartadecima, ſeptima vero ab vndecima.

Theodori Gazæ verſio.

Dies quartus ſeptimi index eſt. octauus principium alterius ſeptimanæ exorditur. Vndecimus etiam conſiderandus eſt: quartus enim ſecundi ſeptenarij eſt. Item decimus ſeptimus conſiderandus eſt: quartus enim a quartodecimo, & ſeptimus ab vndecimo eſt.

Nicolai Leoniceni verſio.

Septenorum quartus eſt index, alterius ſeptimanæ octauus principium. Eſt autem, & vndecimus contemplabilis: ipſe enim quartus eſt alterius ſeptimanæ. Rurſus vero & decimus ſeptimus contemplabilis: ipſe ſiquidem quartus eſt à quarto decimo, ſeptimus vero ab vndecimo.

Vt igitur perſpicue magis de huius aphoriſmi ſententia diſſeramus, de dierum in morbis obſeruatione præfari quædam oportet.

[Hi]ppocra[tes] accuſa[tu]s, & de[fen]ſio. In primisq. diluenda eſt vetus dubitatio, cuius mentionem Celſus fecit libri tertij capite quarto: nam cum dies impares potiſsimum ab antiquis notatos affirmet, primo negabant aliqui, vt Aſclepiades, in vllo die, quia par, imparve eſſet, maius, minusve periculum eſſe: nam interdũ pares dies imparibus peiores fiunt, & quartusdecimus par eſt, etſi illum valde Hippocrates obſeruaret. deinde obijciebant ei inconſtantiam, & leuitatem: nam ſi dies impares tanti faciendi fuere, cum octauum primi naturam habere dixerit (etenim hoc ipſo aphoriſmo aſſerit, octauum alterius hebdomadæ principium eſſe) nõne ſibi repugnat, qui decimum, & duodecimum negligit, quaſi pares, cum tamen decimus ſit tertius ab octauo, & duodecimus ſit ab

eodem

eodem quintus: atque ideo vterq. impar habendus, aut negandum, in octauo primi naturam ineſſe? Dicebant etiam, Hippocratem ſine probabili ratione ab vndecimo tranſire ad quartum decimum: quia ſi nonum, & vndecimum vt impares æſtimabant, ad tertium decimum, qui ſimiliter impar eſt, tranſeundum fuit, non ad quartumdecimum. his autem reprehenſionibus ſubiungit Celſus, quam putat erroris cauſſam exſtitiſſe, ſcilicet, antiquos, etſi admodum celebres viros, à Pythagoricis numeris fuiſſe deceptos. hæc obijciebantur.

Sed non eſt mirum, Aſclepiadem ex orandi magiſtro ad medicinam repente conuerſum, & verborum artificio longe magis, quam medendi ſcientia, præſtantem, tum hæc, tum alia plura ignoraſſe. ipſum magis Celſum admiror, alioqui non minus diligentem, quam elegantem Hippocratis interpretem, argumento tam leui, ac inani Aſclepiadis temeritatem Hippocratis grauitati, atque peritiæ prætuliſſe.

Erratum eſt igitur ab ijs, qui Hippocratem reprehenderunt, quod conſilium illius ignorarunt penitus, nec artis inueniendæ, & de inuentis iudicandi, rationem nouerunt: experientiam, inquam, ignorarunt, artium principia, & fundamenta conſtituere, eoq. decepti maxime ſunt, quod ſolius ope rationis, citra experientiæ adminiculum, ſe de ijs rebus poſſe cognoſcere, & ſtatuere crediderunt, quæ res ſolis in medicina facienda maxime verſatis innoteſcere valent. Non eſt Hippocrates Pythagoræ numeros (vt illi commenti ſunt) ſecutus: ſed naturæ obſeruator diligens fuit: quam ſtatos terminos, & ſtata tempora rebus omnibus conſtituiſſe, certiſsimum eſt: quos terminos, quæve tēpora, ſola nos obſeruatione cognoſcere valemus.

Naturæ autem modos Hippocrates contemplatus, alibi pares dies ab imparibus ſegregauit, vt libri primi Epidemion, ſectione tertia. alibi miſcuit, vt hoc aphoriſmo, & quartæ ſectionis triceſimoſexto. & ob eādem cauſſam optime

time nouit pares, interdum eſſe, (vt obijcitur) paribus deteriores, neque pugnat ſecum ipſe, quia alibi dixerit, impares dies maxime cauendos; nam, cum ait maxime, hac comparationis nota, locum aliquem paribus manifeſte reliquit: neque leuitas, vel inconſtantia fuit, pares imparibus miſcuiſſe, ſed in obſeruandis naturæ modis diligentia. quamobrem illi naturam ipſam accuſant, cum diligentiam Hippocratis reprehendere conantur: nec vſquã Hippocrates dixit, octauum diem primi naturam habere, vt hinc ſequatur, decimum, & duodecimum, ab ipſo neglectos, pro imparibus habendos eſſe. tantum dixit, octauum eſſe ſecundi ſeptenarij principium, quæ verba aliud, quam illi opinati ſunt (vt ſuo videbimus loco) ſignificant. neque dicendum fuit, ſine probabili ratione ab vndecimo ad quartumdecimum Hippocratem tranſgreſſum, quoniam in nulla ratione, citra experientiam, vis tanta ineſt, quanta in ipſa, citra rationem, experientia.

. acut. 56.

Itaque Hippocrates non ex ingenio, ſed vſu doctus variam dierum obſeruationem propoſuit: nam vt varios caſus diuerſis diebus, item eoſdem caſus non eiſdem diebus diuerſa ſignificare, vſus oſtendit. propterea alias pares dies, alias impares, alias vna promiſcue ambos proponit; alias de vno, alias de pluribus verba facit. Inde factum eſt etiam (vt paullatim ad id, quod propoſitum eſt, accedamus) vt quaternarios, & ſeptenarios maxime obſeruandos tradiderit; nam quæcumque ad hominis naturam pertinent, illa ſeptenarijs definiri, & concludi animaduerterat, vt multis ab eo proditum eſt libro de carnibus (quem de principijs inſcribendum viri quidam doctiſſimi ſtatuerũt) ex quo libro M. Varro multa deſumens librum edidit, quẽ hebdomades inſcripſerat, quod à Gellio accepimus, qui libri tertij noctium Atticarum capite decimo illa ex Varrone retulit, quæ ex dicto Hippocratis libro deſumpta nemo, qui loca contulerit, negandum certabit: ergo & in morbis ſeptenarios obſeruandos admonuit, & quartanarios,

rios, vt qui ſeptenariorum medietatem contineant, vt eodem libro de carnibus teſtatus eſt.

His hunc in modum explicatis, de conſilio Hippocratis agendum eſt: & quia de re hac non vna eſt opinio, varietatis huius fundamentum primo explicandum eſt.

Dies diuiduntur in treis claſſes (vt communis medentium ſchola recepit) nam alij decretorij, ſeu iudicatorij, ſeu critici vocantur: alij indices: alij tertij generis ſunt, & appellantur intercalarij, & intercidentes: iudicatorios autem ipſe Hippocrates ſæpe memorat, & κρισίμους Græce appellat, quorum alij pares, alij impares dicuntur, & vtriuſque claſſis ſinguli enumerantur lib. 1. epid. ſect. 3. licet ipſi impares iudicatorij appellationem, tamquam propriam, ſibi vindicauerint: quod & Celſus teſtatus eſt eodem libri tertij capite quarto, & Hippocrates diſerte docuit [a] quarto libro acutorũ, vbi pares à iudicatorijs ita ſeiunxit, vt iudicatorij nuncupatione impares intelligendos voluerit. intercalarij vocantur, quos Hippocrates nec inter pares, nec inter impares memorauit: pares nominat 4.6.10.14.18.20.24.28.30.34.40.60.80.120. impares 3.5.7.9.11.17.21.27.31. erunt igitur intercalarij reliqui omnes à primo ad triceſimumquartum, quos Hippocrates omiſit: inter pares. 2.8.12.16.22.26.32. inter impares. 13.15.19.23.25.29.33. in ipſis vero iudicatorijs diebus tum paribus, tum imparibus tertium genus notatum eſt, qui dicuntur indices, ſeu ſpectabiles, ſeu contemplatorij, ſeu (vt antiquior interpres Galeni vertit) contemplarij, de quibus poſterius plenius dicendum eſt.

Dies iudicatorij.

[a] 4. acut. 68.

Dies intercalarij.

Cum ergo huius aphoriſmi documẽtum ad dierum obſeruationem pertineat; de quibus Hippocrates diebus verba faciat, dubium eſt: nam alia Galeni, quem plerique ex poſterioribus ſecuti ſunt, alia quorundam recentiorum opinio fuit.

Etenim Io. Bapt. Montanus, cui aſſentiri Franciſcus Valleſius videtur, hoc Hippocratem aphoriſmo ſcripſit;

veros, & legitimos decretorios dies explicare, qui ſunt; ſeptimus, decimus quartus, & vigeſimus. quos vltra licet alij dies exiſtant decretorij, tamen illi non ſunt hoc aphoriſmo nominatim comprehenſi, quia primis ipſis viginti diebus continentur, quorum repetitione illi oſtenduntur, qui vltra viceſimum decretorij reperiuntur: nam, gratia exempli, poſt viceſimum decretorius eſt viceſimus ſeptimus, triceſimus quartus, & quadrageſimus; qui pares videntur eſſe prioribus illis ſeptimo, quarto decimo, & viceſimo, quibus alij etiam in ſingulis vicenarijs vltra quadrageſimum reſpondere creduntur, vt ab ipſo etiam Galeno eſt notatum, & ad hunc aphoriſmum, & libri ſecundi de diebus decretorijs capp. quinto, & nono.

Sed in hac opinione illud abſonum videtur, Hippocratis fuiſſe conſilium ea docere, de quibus nihil omnino docet: nam de ſeptimo, quarto decimo, & viceſimo nihil dicit, quo intelligamus, hæc aliquarum propoſitionum ſubiecta eſſe: non apparet enim, qnomodo ex aphoriſmo conficere debeamus, dies ſeptimus eſt verus decretorius; quartus decimus item, viceſimus item: quinimmo in aphoriſmo nec decretorij appellatio vlla, nec diei viceſimi mẽtio eſt: ſed nec illud placet, veros & legitimos decretorios Hippocrati eſſe, ſeptimum, decimum quartum, & viceſimum, quia conſtat Hippocratem [a] iudicatorios etiam diſerte appellaſſe tertium, quintum, nonum, vndecimum, decimum ſeptimum. & in prognoſticis [b] non tantum tres à Montano memoratos, ſed & quartum ipſum vndecimum & decimum ſeptimum iudicatorios appellat: propterea opinio hæc omittenda eſt.

a 4. aph. 36. 1. epid. ſect. 3.
b 3. progn. 3. & 4.

Galenus igitur ſecus docuit, eſſe videlicet ſermonem Hippocrati de diebus indicibus, & ſpectabilibus, quæ ſententia verbis aphoriſmi conſentanea eſt: cum enim in parteis treis aphoriſmus commode diuidatur, in parte ſecunda eſt hæc propoſitio expreſſa, dies vndecimus eſt contemplabilis, item in tertia, dies decimus ſeptimus eſt contemplabilis,

plabilis, à quibus non abhorret, quæ in prima parte habetur: quartus eſt index, quamuis enim alia vox ſit index, quàm contemplabilis, illa Græce ἐπίδηλος hæc θεωρητὰ dicta, idem tamen ſenſus putatur eſſe. docet igitur Hippocrates, qui dies ſint contemplabiles, ſeu iudices, non autem, qui ſint decretorij, Græce vocati κρίσιμοι: cuius vocis alius ſenſus eſt, quam dictarum, ἐπίδηλος, & θεωρητὰ. Sed vt Hippocratis conſilium plenius conſequamur, duplex difficultas explicanda occurrit, prior eſt, quot nam dies hi ſpectabiles, vel indices ſtatuendi: altera vero, in quem vſum dies indices notandi veniant.

De prima, cum Hippocrates hoc loco treis ſolos indices memorauerit, quartum, vndecimum, decimumſeptimum: Galenus, & poſteriores interpretes, & auctores longe plures recenſuerunt: itaque primo docendum eſt, ſint ne ſoli tres, an plures indices, de Hippocratis uidelicet ſententia: eſſe autem præter treis enumeratos, indicem quoque ſextum diem, manifeſte traditum eſt quartæ ſectionis aphoriſmo viceſimonono, vbi legitur, quibus in febribus ſexto die rigores fiunt, iudicium ſequitur difficile. traditum eſt etiam eiuſdem ſectionis aphoriſmo ſexageſimo quarto diem ſeptimum, nonum, vndecimum, & decimumquartum indices, & ſpectabiles eſſe, nam ſcriptum eſt, quibus in febribus morbus regius ſeptimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo, ſuperuenerit, bonum &c. inſuper in [a] prognoſticis primus, tertius, quartus, quintus, & nonus pro indicibus habentur illis verbis, quibus à primo protinus die dolor ſuperuenerit, ijs quarto, & quinto die ingraueſcit, mox in ſeptimo liberantur. ſunt non pauci, qui in tertio die dolere incipiunt, quinto maxime moleſtantur, deinde nono, vel vndecimo tuti euadunt: ſed quos dolor quinto die vexare cæperit, reliqua ex proportione reſpondent, ijs decimoquarto die finitur morbus. demum libro [b] de victus ratione in acutis morbis viſus eſt Hippocrates indicem facere ipſum quartū

Quot dies indices ſtatuendi.

a lib. 3. to. 33.

b 4. acut. 65

decimum inquiens, cum febricitans aliquis die decimoquarto obmutuerit, is non ſolet celeriter aut ſolui, aut à morbo liberari, ergo non ſoli tres in hoc aphoriſmo enumerati, ſed longe plures indices erunt.

Hoc idem etiam oſtenditur Galeni, & illorum, qui Galenum ſecuti ſunt, auctoritate, qui in ſingulis vicenarijs crediderunt, totidem eſſe indices ſtatuendos, quot Hippocrates in primo vicenario notauit, itaque nonnulli ſchemate huiuſmodi tum indices, tum decretorios dies vſque ad centenos exhibuerunt.

Indices.	*Decretorij.*	*Indices.*	*Decret.*	*Indices.*	*Decret.*
4.	7.	11.	14.	17.	20.
24.	27.	31.	34.	37.	40.
44.	47.	51.	54.	57.	60.
64.	67.	71.	74.	77.	80.
84.	87.	91.	94.	97.	100.

quorum opinioni fauere Hippocrates videtur, qui libro prognoſticorum docuit, morborum ſex inſultus per quaternarios auctos in vicenariũ deſinere, primus enim quarto die finitur, alter in ſeptimum producitur, tertius in vndecimum, quartus in decimumquartum, quintus in decimum ſeptimum, ſextus in vigeſimum: deinde, inquit, eadem ratione, atque additione, primus circuitus ad quatuor & triginta, alter ad quadraginta, tertius ad ſexaginta dies perueniet, cum igitur ſimili ratione quaterniones Hippocrates poſt viceſimum diem obſeruet, videtur etiam rationi conſentaneum, voluiſſe, indices quoque dies poſt eundem viceſimum notari.

3. progn. [.] & 6.

Verum econtrario, treis tantum eſſe indices dies, & ſpectabiles, mihi facile perſuadetur cogitanti, Hippocratem alibi nuſquam horum dierum mentionem feciſſe, vel aliorum, qui in ſequentibus vicenarijs reſpondeant his, quos ſolos in primo vicenario recenſuit. cum enim decretorios

locis pluribus memorauerit, ſpectabiles, ſeu contemplatorios, hoc vno prodidit loco, & treis nominatim: eſt autem communis ratio aphoriſmi, quæ docet, non eſſe aphoriſmo addendum, neque demendum, alioqui aphoriſmus non eſſet: aphoriſmus enim, vt ſententia definita, ita oratio præciſa eſt, vt alibi expoſui, quod ſi vnquam voluit has Hippocrates ſententias amplificandas, & ad alia transferendas, quæ ipſis aphoriſmis non expreſſerit, hoc, communibus expreſsis verbis, notauit, vt cum ante dixit. Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modũ naturæ exceſſerit, bonum: multa ſunt non bona, ſi modum exceſſerint, quæ vocibus illis communibus comprehendit, neque aliud quicquam: ergo aphoriſmi illius ſententia amplificari ex Hippocratis ſententia poteſt, & transferri ad motus, & labores, ad ocium, & quietem, & ad alia quæcumque in mediocritate conſtituta nobis prodeſſe ſolent: idem fecit, cum dixit, quicumque morbi ex repletione &c. & concluſit ſententiam inquiens, & aliorum contrarietas. & infra, cũ ait, Multum & repente euacuare &c. nam adiungit communem dictionem, quomodocumque aliter mouere. & hoc igitur loco, ſi transferendum duxiſſet aphoriſmum vltra vicenos dies, id aliqua communi nota ſignificaſſet.

2. aph. 4. 2. aph. 22. 2. aph. 51.

Et quia, vt ante dictum eſt, artis principium experientia eſt, non tanti ratio, quanti experientia facienda eſt. ſi quis poſsit docere, experimentis compertum eſſe, & comprobatum, alios ſimiles indices dies vltra viceſimum reperiri, ei credendum fuerit: quod ſi ſolam rationem ſequatur, non facile aſſentiendum. nemo autem, id experimentis docere, aggreſſus eſt. & facile ſoluuntur rationes, quibus, id doceri poſſe, videbatur. & primo ad rem non facit, quod alicubi Hippocrates alios indices dies, non quidem hac indicis nota inſigniuerit, ſed indicauerit tãtum, vt de ſexto dictum eſt, de ſeptimo, nono, & alijs, quoniam etiã illi intra viceſimum omnes continentur, nec docent, eſſe

etiam vltra viceſimum contemplatorios, quod nunc quæritur. illud quidem explicandum monent, cur hoc aphoriſmo illorum Hippocrates non meminerit, cuius ratio inuentu facilis viſa eſt. ſcilicet hac dignos appellatione cenſuit hos tres dies, quia in his ſolent ſigna apparere, quæ nos aliquid doceant de futuris in quocumque morbi genere, & ex ſignis, quæcumque his diebus apparuerint, at ſextus dies vno tantum tempore index dictus eſt, nempe cum rigor in febribus fit: ſimiliter peculiaris caſus eſt, cum ſeptimus, nonus, & decimusquartus ſpectatur, nempe cum morbus regius febribus accedit: quamquam alter caſus etiam notatus eſt, quo decimusquartus indicat, vbi obmuteſcit aliquis in febre: vti etiam nonus indicat in doloribus, vt de primo etiam, tertio, & quinto dictum eſt in prognoſticis, at in quarto, vndecimo, & decimoſeptimo indicium futurorum aliquod ex omni euentu, & in omni ægritudinis genere accipimus: propterea ſoli nominati ſunt indices, & contemplatorij, & ſoli hoc aphoriſmo comprehenſi.

ur in hoc hor. dies dices ali- memorat s Hippo non po- esit.

De Galeni, & aliorum auctoritate, non poſſum aliud ſtatuere, niſi admonere, conſulendam eſſe experientiam, quæ artium fundamentum eſt. illorum certe opinioni minime fauet ille Hippocratis locus ex prognoſticis; nam etſi docet, quaternarios etiam poſt diem viceſimum obſeruandos eſſe, non tamen docet viceſimumquartum indicem eſſe inſtar quarti, & triceſimumprimum inſtar vndecimi, & triceſimumſeptimum inſtar decimiſeptimi, etenim de ſolis eo libro criticis, non etiam de indicibus ſermo eſt: quando nec in primo vicenario dies indices eo loco commemorauit. fecit quidem, inquam, quarti mentionem in prognoſticis, & undecimi, & ſeptimi decimi, uerum non ut indices, ſed ut iudicatorij ſunt, quod enim de ſolis iudicatorijs loquatur, eo apparet, quod [a] initio tractationis docet, febres æquali dierum numero, ſeu quis liberetur, ſeu occidat, finiri. & deinde exponit, finiri alias quarto die, alias

3. progn. 1.

ſeptimo,

ſeptimo, alias vndecimo &c. finiri autem & iudicari pro eodem accepit, nam quod primo contextu dixit κρίνονται, dixit in ſecundo παύονται, in tertio, κτείνουσιν, & in quarto τελευτῶσιν, vt ſcilicet intelligamus pro ſynonymis hæc accepta, iudicantur, ceſſant, finiuntur, quod ſi mors ſequatur, pro eodem accepit iudicari, ceſſare, & interficere. cum itaque de ſola iudicatione verba faciat, nihil inde accipere valemus, quod doceat, eſſe indices dies vltra viceſimum notandos. quamuis igitur probabilis illorum ratio ſit, in ſingulis vicenarijs indices eſſe notandos dies, haud tamen aſſentimur, hanc fuiſſe Hippocratis ſententiam, quando nec oratio eius vlla, nec ipſa hoc comprobant experimenta.

Ad hæc ratio quoque nonnulla afferri poteſt, quamobrem tres illi tantum dies primi vicenarij innotuerint, qui indices, & contemplabiles dici meruerunt. namque facilius rerum, quæ crebro fiunt, haberi experientia poteſt, quam earum, quæ raro contingunt: at morbi plerique intra diem viceſimum deſinunt: qui producuntur vlterius pauciores ſunt: illorum igitur, quæ in primo vicenario eueniunt, vt magis neceſſaria, ita etiam certior experientia eſt. deinde, quo longior morbus, eo plura occurrunt, quæ obſeruationem, & diligentiam impediunt. præterea exiſtimandum eſt, non abſque Dei prouidentia factum, vt in morbis aliqua appareant, quibus illorum natura manifeſtetur, & ex quibus de futuro euentu præſciri nonnihil poſsit, hoc vero per initia euenire præſtabat: nam quo citius, eo quoque vtilius prædicitur: eſt igitur ea morborum natura, ſiue acuti ſint, ſiue non acuti, vt euentus eorumdem (quod maxime erat optandum) poſsit caſuum obſeruatione præſentiri, qui ante diem viceſimum eueniunt, & illis præſertim diebus, quos in hoc aphoriſmo Hippocrates notauit, & paſsim a medicis indices & contemplabiles dicuntur: qui, ex Hippocratis ſententia, ſoli ſunt, quartus, vndecimus, & decimusſeptimus.

Cur dies indices ſo[...] tres ab Hi[...] pocratem [...] morati.

Iam

is indi- m dierũ Iam vero explicandum eſt, in quem vſum Hippocrates, dies treis propoſitos dirigendos, voluerit: hoc eſt enim cognitu dignisſimum, & a nemine hactenus explicatum. illud ſane manifeſtum eſt, indices dici dies quia futura indicant: ſed quomodo ſit hoc intelligendum, non eſt manifeſtum. Galenus, & omnes interpretes, & auctores, quotquot hucuſque vidimus, tradiderunt, diem quartum indicare, quid ſit in die ſeptimo futurum, vndecimũ, quid in quartodecimo, decimumſeptimum, quid in viceſimo, quæ opinio videtur Montani ſententiam, quam habuit de Hippocratis conſilio, confirmare, quod, ſcilicet, hoc voluerit aphoriſmo dies vere decretorios docere: cũ enim indices apud ueteres auctores criticorum cauſſa notati ſint, videtur ſequi, hoc aphoriſmo præcipuum, dies explicari decretorios, ſeptimum, quartum decimum, viceſimum, quando cauſſa horum quartus, vndecimus, decimusſeptimus, quos indices vocant, notati ſunt.

Sed hac opinione (abſit verbo inuidia) nihil inanius: hac interpretatione nihil eſt, quod mendacem eſſe medendi ſcientiam (quæ tamen verisſima eſt) magis perſuadeat: nam quotidiana experimenta, hanc prædicendi rationem fallacisſimam eſſe, demonſtrant. & ne de noſtris experimentis aliquid dicamus, quæ in aduerſarijs noſtris pene innumera collegimus, illa tantum propono examinãda, quæ ipſe Hippocrates in ſuis aduerſarijs, libris videlicet, qui ἐπιδημιῶν inſcribuntur, adnotauit. eſt enim prima Philiſci hiſtoria libri primi epidemion ſectione tertia, cui Philiſco quarta die omnia exacerbata dicuntur, quamobrem hac interpretatione recepta: exſpectanda fuiſſet criſis aliqua in ſeptima die, is tamen die ſexta mortuus eſt. nec dicas, Galenum libri primi de diebus decretorijs capite quinto docuiſſe, quartum diem ſexti quoque indicem eſſe: nam hoc eſt Hippocratem inſcitia, aut negligentia condemnaſſe, maxime vero, quod tantum inter ſe ſextus dies, & ſeptimus, Galeno auctore, differunt, vt ille tyranno, hic

Quarta ies non in icat ſepti- nam.

vero

vero Regi ſimilis dicatur.

Eodem libro Hippocrates, Metoni, dixit, quarta ſimiliter die omnia exacerbata: ergo & hic in ſeptima iudicari debuiſſet, exſpectanda mors ſcilicet, uel ſaltem in ſexta, ut Philiſeo, tamen in ſexta ſanatus, dicitur. Eodem rurſus, Eraſinus dicitur in quarta moleſtiſſime ſe habuiſſe, & mortuus in quinta. ergo quartus dies non magis ſeptimũ, quam ſextum, & quintum indicabit. tertij libri ſectione prima, qui in Dealcis horto habitabat, huic ſanguis de ſiniſtra nare modicus quarta die fluxit, quid igitur exſpectari debuit ex hoc caſu? ſanguinis quarta die de naribus ſtillationem Hippocrates damnat libri primi prorrheticorum primo contextu, vbi Galenus confirmat hoc ſymptoma malum eſſe, quod & hoc loco aſſeruit: mala vero ſymptomata: quæ die quarto apparent, mortem futuram in ſeptimo portendunt, vel alioqui malam criſim, quod eodem loco Galenus docuit, & libri primi de diebus decretorijs capite vndecimo, ergo æger propoſitus mori ſeptimo die debuiſſet. quem tamen Hippocrates narrat die quadrageſimo perfecte iudicatum.

Reſpondebit fortaſſe doctus aliquis, ſæpenumero euenire, vt ob errores criſis ante, vel poſt ſeptimum, fiat, hoc docente Galeno libri primi de diebus decretorijs capite vndecimo, ſed facile tolletur obiectio, ſi perpenderimus, eundem Galenum, ob errores ſtatuiſſe, criſim poſſe vno ante die fieri, vt ſexto, cum ſeptimo exſpectatur, & uno, uel altero die poſt, uel certe non ultra quartum, nã & ad nonum, & ad undecimum uſque produci criſim ob errores eodem capite undecimo libri tertij de diebus decretorijs proditum eſt: non autem uſque ad quadrageſimum, ut hæc ipſa probat hiſtoria.

Dicent alij fortaſſe, in hoc ægro, de quo nunc agitur, alia exſtitiſſe, quibus cognoſci potuit morbi longitudo, non autem, moriturum ægrotantem, vt robur virium (hoc enim morbus alioqui letalis euinci potuit) & abſceſſus: nam

nam ſplen eleuatus dicitur ipſo die quarto : & quartæ ſectionis aphoriſmo quinquageſimoprimo Hippocrates inquit, in febribus abſceſſus, qui ad primam indicationem non ſoluunt, longitudinem morbi ſignificant, quam ſignificare etiam potuiſſet vrina, in qua die altera ſedimentum erat craſſiori farinæ ſimile.

Verum hæc quoque euaſio, eſt Hippocratis perſpicua accuſatio: nam cur tam libere dixit, quartã indicare, quid futurum in ſeptimo, cum tot rerum obſeruatio ſit neceſſaria, quæ criſim viderentur poſſe impedire, quarum mentionem in aphoriſmo minime fecit? hæc igitur oſtendunt quartam ſeptimæ indicem non eſſe, quibus ſimilia innumera reperiuntur: nec dicat aliquis, plerumque euenire, vt quarta ſeptimam demonſtret, raro ſecus accidere, nam contra ſe rem habere, compertum experimentis habemus.

Vndecima nõ indicat quartamdecimam.

Quod autem de quarta oſtendi, de vndecima quoque ſtatuendum eſt: nam eodem libro primo epidemion hiſtoria eſt Philini vxoris, cui ſomnus acceſsit die vndecima; quamobrem aliquid boni in quartadecima ſperãdum fuit. tamen ea mortua eſt die viceſima, ſimiliter Epicratis vxor die vndecima ſudauit, leuius habuit, an igitur die quartadecima ſanata eſt? immo ea die grauiter ægrotauit, & die octogeſima tandem liberata eſt, ergo nec vndecima erit decimæquartæ index dicenda.

Decimaſeptima non indicat viceſimam.

Sed nec decimaſeptima viceſimæ index videri debet, nã libri tertij epidemion ſectione prima, Hermocrates recidiuam paſſus eſt die decimaſeptima, quod debuiſſet indicare perniciem in viceſima, is tamen obijt viceſima ſeptima, cum in ipſa viceſima febris deſijſſet: nec dicat aliquis, decimamſeptimam indicaſſe criſim, quæ die viceſima euenit, quoniam recidiua in ipſa die ſeptimadecima, malum eſt, at mala non ſignificaſſent, ægrum die viceſima liberatum iri a febre, vt huic contigiſſe Hippocrates narrauit. Rurſus ægrotum ſequentem, qui in Dealcis horto decumbebat, ait decimaſeptima ſudaſſe per totum, alleuatum

eſſe,

eſſe, licet non penitus a febre liber exſtiterit, an igitur non fuit criſis perfecta ad viceſimam diem expectanda? at hic quadrageſima tandem perfecte dicitur iudicatus: ergo nec decimaſeptima viceſimæ index eſt.

Sed ipſis quoque verbis Hippocratis docere poſſumus, quartam ſeptimæ indicem non eſſe, & ab vndecima quartamdecimam non indicari: nam libro prorrhetic. ſecũdo ait, ſi febris in capitis vulnere quarta die incæperit, pleriſque ad vndecimam iudicari: quod ſi vndecima incæperit, iudicatur ad viceſimam, ergo nec quarta ſeptimam, quia vndecimam, nec vndecima quartamdecimam, quia viceſimam, demonſtrat.

Huc accedit Galeni auctoritas, qui ad aphoriſmũ quartæ ſectionis ſeptuageſimum primum tradit, à ſeptima nõnumquam indicatam eſſe quartamdecimam, & ab vndecima interdum indicatam eſſe decimam ſeptimam, & viceſimam.

Inſuper hac ipſa vulgari interpretatione, redditur incertum, & dubium iudicium, & Medici pugnantia dicere compelluntur: nam ſæpe fit, vt in ægro eodem, cuius morbus pertingat ad diem viceſimum, vel vlterius producatur, indices dies contraria afferant indicia, quamobrem contraria quoque iudicia de eodem fieri neceſſe ſit, quod maxime alienum eſt, atque ridendum: ſed planius hoc explicabo. Tertius æger primæ ſectionis libri epidem. tertij, cuius antea quoque mẽtionem feci, dictus eſt quarto die ſanguinem modicum, merumq. de ſiniſtra nare emiſiſſe, quo indicio mors die ſeptimo portendebatur, cum tamen eo die nulla criſis adfuerit. ecce mendacium. die vero vndecima a febre liber exſtitit. at ſi hunc diem conferas cum alijs, alterũ reperies mendacium, & inſuper contrarietatẽ, contrarietas eſt, quod liberari ægrum a febre, bonum eſt, at quarta dies perniciem indicauerat: mendacium vero alterum, quia ſi vndecimus dies index eſt quarti decimi, bona, quæ vndecimo apparuerunt, quartodecimo debuiſſent

eſſe meliora,& perfectiora: at contra euenit, nam quartodecimo febris reuerſa eſt. Præterea, iudicia fiunt alia paribus, alia vero imparibus diebus, vti ipſæ acceſsiones, auctore Hippocrate ipſo, libri primi epidemion ſectione tertia: itaque Galenus libri primi de diebus decretorijs capite vndecimo docuit, ſi concoctionis nota die quarta apparuerit, & acceſsio diebus paribus fiat, iudicium die ſexta, vel octaua futurum, ſi vero in paribus acceſsio fuerit, ſeptima iudicium exſpectãdum, quibus clariſsime notatur licẽtia illarum propoſitionum, quarta eſt index ſeptimæ, vndecima quartædecimæ, decima ſeptima viceſimæ: quoniã veræ eſſe non poſſunt, niſi diſtinctione adhibita, per pares ne, an per impares dies acceſsiones fiant, cuius diſtinctionis mentionem in aphoriſmo Hippocrates non fecit.

Poſtremo dubitari etiam poteſt, vtrum vulgata interpretatio (de quo aliquid ante quoque dixi, quod hic non inutiliter repeteremus) verbis aphoriſmi reſpondeat, &, perſpicuitatis gratia, initio ſumpto a poſtrema aphoriſmi parte, dies decimaſeptima dicitur quidem ſpectabilis, vel index, ſed non viceſimæ, cum nulla omnino viceſimæ mentio in aphoriſmo facta ſit: nec eſt in Hippocrate demonſtrare expreſſam huiuſmodi propoſitionem, decimaſeptima eſt index viceſimæ ſicut quoque in ſecũda eiuſdẽ aphoriſmi parte expreſſa altera propoſitio non eſt, vndecima eſt index quartædecimæ: tantum dicitur vndecima contemplabilis, ſiue index. quod vero ſit quartædecimæ index, ſicut decima ſeptima viceſimæ putatur, hoc coniectura tantum ab auctoribus dicitur. id vero coniecere eo, quod, in prima parte aphoriſmi, crediderunt, expreſſam eſſe hãc propoſitionem, quarta dies ſeptimæ index eſt, vt habetur in antiqua, & Theodori Gazæ verſione, exiſtimantes, hunc eſſe ſenſum Hippocratis verborum, τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος. quod ſi quis oſtenderit, hæc verba neceſſario non ſignificare, a quarta ſeptimã indicari, eo quoque vulgatæ opinionis fundamentum infirmum apparebit: quia ſi non

habent,

habent, quo dilucide probent, Hippocratem docuiſſe, a quarta ſeptimam indicari, minus docebunt, ab vndecima quartamdecimam, & a ſeptimadecima indicari viceſimã. oſtendo igitur dicta aphoriſmi prima verba poſſe aliud ſignificare, quam, diem quartum indicem eſſe. antiquæ verſio eſt, ſeptimæ quarta eſt indicatiua, Gazæ vero, ſeptimi dies quartus index eſt. neutra ſatis videtur reſpondere Græce orationi: primo namque τῶν ἑπ͂α, pluralis numeri, non poteſt ſignificare ſeptimum numero ſingulari, vti etiam latinis, dictio, ſeptem, adiuncta pluralis numeri adiectiuo, non ſignificat ſeptimum, qui vnus ſit, & is poſtremus, ab vno ſeptem ſupputatis, ſed ſignificat omnes vnitates, quæ ipſa dictione, ſeptem, comprehenduntur, aceruum, inquam, ſignificat, qui ſepties monade repetita, conficitur: qui ſeptem planetas dicit, non vnum aliquem ex illis dicit, qui ſit in ordine ſeptimus, ſed omnes qui ſeptenarium numerum complent. ſi quando eadem vox ἑπ͂α ſeptimum ſignificat, tunc habet adiunctum articulum ſingulari numero, & eſt veluti Ioniſmus quidam, vt videtur factum in quartæ ſectionis aphoriſmo ſexageſimoſecundo. Quibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit, malum: vbi illa, ante ſeptimum, in Græcis quibuſdam leguntur, πρὸ τοῦ ἑπ͂α, numero ſingulari, quæ forma dicendi ipſum ſeptimum ſignificat inſtar Italiciſmi, nam ſolemus dicere *il cinque, il ſei, il ſette* pro *il quinto, il ſeſto, il ſettimo*, Dantis poetæ Florentini verſus eſt, *De l'vn, ſe ſi conoſce il cinque, e'l ſei* ideſt, *il quinto, e'l ſeſto*, in paradiſi deſcript. can. 15. ſic Græce πρὸ τοῦ ἑπ͂α, *inanti al ſette*, ideſt, *inanti al ſettimo*. & hoc conuenit dicto aphoriſmo, quia, morbũ regium accedere, non eſt intelligendũ, ante ſeptẽ dies, ideſt ante totos ſeptem dies, quia ſic nõ superueniret morbo, ſed ante morbũ naſceretur, & hoc videtur fieri, ſi ſcribatur πρὸ τῶν ἑπ͂α plurali numero, *inanti li ſette*, vt aliqui codices habent, quod non poteſt recte explicari: quoniam noluit Hippocrates dicere, ante totos ſeptẽ

dies, ſed ante ipſum ſeptimum, quod eſt manifeſtum ex lib. acutorum, vbi in eadem ſententia ſcriptum eſt πρὸ τῆς ἑβδόμης, ante ſeptimam, loco eius, quod dicto aphoriſmo ſcriptum eſt, πρὸ τῶ ἑπτὰ. ante ſeptem. itaque ſermo rectus non fert, vt dicamus, a quarta die indicari ſeptem dies, ita enim primam quoque ſecundã, & tertiã, immo & ſeipſam quarta deberet ſignificare, quoniam hæc quoque ſeptenario comprehenditur: abſonum eſt autem, indicare qui ante ipſam ſunt dies, & ſeipſam. itaque nec antiqua, nec Gazæ verſio recipi debet, quia falſam reddunt ſententiam, & verbis aphoriſmi minime congruentem: quod ſi quis contendat, vel probet etiam τῶν ἑπτὰ de ipſo ſeptimo dici poſſe, ſaltem dubia erit interpretatio, quia cum de primo, tum de omnibus ſeptem accipi poteſt. quia vero, ſi pro ſeptimo ſumatur, repugnant, quæ ante dicta ſunt, ſatius eſt, pro ipſis ſeptem accipere.

Noſtra vero interpretatio, rebus ipſis, & aphoriſmi verbis conſentanea eſt. caſus, & ſymptomata, quæ certo die apparent, vt quarto, futuros quidem ſucceſſus indicare, non eſt dubium, ſed quia hoc poteſt prædici, euenturum ad certam, & præſcriptam diem, poteſt etiam abſque diei alicuius definitione, priorem modum & a veritate, & ab Hippocratis mente, & ſermone alienum, ſupra oſtendi, quoniam nec verum eſt, nec Hippocrates dicit, ſeptimam a quarta indicari. verus alter modus eſt, nam & quarta, & vndecima, & ſeptimadecima merito dicuntur contemplabiles, ſiue indices, quoniam quæ illis primum diebus in ægris apparent, illa de futuris ſucceſsibus nos certiores faciunt, abſque tamen vlla temporis definitione. ſed res exemplis illuſtrior reddi debet.

Libri ſecundi epidemion ſectione tertia ſcriptũ eſt, ſanguinis contingentes die quarta eruptiones, ægre iudicãt, non ait, ſeptima die futurum iudicium, ſed infinite, iudicium eſſe difficile: quia hoc verum, illud falſum reperitur. igitur quarta indicat quidem, ſed non ſeptimam: dixi ante,

te, ſextam [a] quoque indicare, ſed infinite, quia ſi rigor fiat, difficile iudicium ſequitur, ſed qua die futura ſit iudicatio, non eſt expreſſum, quia incertum. libro [b] acutorum inquit auctor, ſi febricitanti quarta die lingua conturbata quædam loquitur, & aluus excernit bilioſa, & liquida, is delirabit: at quando futurum ſit delirium, non expoſuit, quia incertum. in Coacis de die vndecima hæc habentur: Sanguinis ſtillationes vndecima die contingentes, difficiles ſunt: ſed quo die, quid futurum, prætermiſſum eſt. ſcilicet, quod Hippocrates nouerat, id litteris mandabat, vt poſteris vſui eſſe poſſet, quæ omnino ignorabat, quod ſilentio inuolueret, accuſandus non eſt.

a 4. aph. 29

b 4. acut. 6

Si ego velim cunctis meis adnotationibus hanc rem cōfirmare, infinitum opus aggrediar, tam multa huius veritatis cauſſa indagandæ in aduerſaria mea contuli: ſed videtur neceſſarium aliqua narrare, ne videar pudori meo plus ſatis parcere, & lectoris commodo parcius iuſto proſpicere.

Dum hæc ſcribo, Samuel Polonus nobilis adoleſcens febri continua detinetur, quæ ſingulis diebus a meridie magis affligit, nec quarto die, nec vndecimo aliquid effatu dignum euenit, interim dolor capitis vehemens, & pondus, lotium rubrum, & craſſum, ſomnus interruptus: ad diem decimamſeptimam (cum nec febres iam æque vehementer exercerent, & ſatis dormiret, & promptiorem quoque ad cibum ſe exhiberet) lotium mutatum eſt: copia maior, ſed mane, vt copioſius, ita dilutius, a meridie vero eſt coloratius: quid igitur? viceſima die fuit exſpectandum iudicium aliquod? poſtridie etiam, hirudinibus retro aures poſitis, ſanguis copioſe extractus dolorem, & capitis grauitatem ex toto ſuſtulit: ſed viceſima die ſolito more febris manſit, & ſequentibus diebus, indicante euentu diei decimæſeptimæ morbi productionem (cui adſtipulatur lotij varietas, vt libro [c] acutorum Hippocrates docuit) non autem iudicium aliquod ad certam diem: productus

A. D. 1590 Cal. Iulij.

c 4. aph. 51.

ductus igitur morbus eſt in diem quadrageſimum, a quo ſenſim in melius proficiens paucis diebus reſtitutus eſt.

nno Do. 88. Men- Ianuario Biennio ante Franciſcus Vitocius ſenex febre continua laborauit, lingua in primis aſpera, lotium perturbatum, tremores, delirium. die quartadecima lotium perſpicuum reddi, & omnia remittere. decima ſeptima recidiua, ex qua ægrum moriturum intelleximus, obijt autem decimanona, non exſpectata viceſima. hæc ſunt diei decimæ ſeptimæ exempla: dicamus de vndecima.

nno Do. 589. men Octob. Anno elapſo, febre continua, quæ ſingulis noctibus ingraueſcebat, laborauit Antonina Rogheria Mutij Buſali Patritij Romani coniunx. die vndecima ſemel reddidit lotium præter morem perturbatum, & coloratius. ex eo conieci periculum imminere grauiſsimum, at quo die criſis eſſet exſpectanda, incertum: vndecima dicitur quartædecimæ index, at id non fuiſſe dicendum, experimenta docuerant. illa defuncta eſt ineunte die tertiadecima. quartę vero diei exempla ſunt longe plura.

ſenſe Apri i. Anno eodem, Auguſtinus Auguſtinius in febrem incidit continuam. quarta die lotium comparuit craſſius, & coloratius: quid igitur in ſeptima exſpectaſſes? quinta die febris ceſſauit, & aliquot diebus ſine febre fuit. recidiua facta eſt die decimatertia. deinde ſanatus eſt. recidiuam ex motu quarta die facto prædixi quidem, ſed abſque tēporis definitione: quia ſi dixiſſem, criſim futuram certo die, ſciebam facile futurum fuiſſe, vt mentirer.

Anno Do. 588. Men- e Iulio. Aurelius Careſana adoleſcens Rom. ante duos annos primis tribus diebus febre continua correptus eſt, ſecundo ac tertio die nulla exacerbatio, quarto die horruit, vehementius febrijt: periculoſum, dixi confeſtim, morbum futurum, nec ſolutum iri, ægro ſuperſtite, niſi ſpacio ac tempore admodum longo. ſi dixiſſem, die ſeptima criſim futuram vel bonam, vel malam, mendacium fuiſſet inſigne, intra diem viceſimum acutus fuit morbus, ſoporoſus, tremulus, delirus diu fuit, poſtea mitiore facta ægritudine, poſt

ne, poſt tertium menſem priſtinæ integritati reſtitutus eſt.

Differt tamen tempus a tempore, hominis natura, cauſſa quoque plurimum conferunt, vt recte de futuris coniectura capi poſsit, nam ex eiſdem ſignis, & eodem die, ſecus vere, quam autumno prædicemus. ſic

Ludouico Boſio adhuc iuueni menſe Aprili de naribus ſanguis die quarta exiuit; cum febris continua eſſet; & ſanatus eſt die viceſima ſecunda. & menſe Maio Euerardus Monaldeſcus intra quindecim dies a febre liberatus eſt, quæ quotidie exacerbabatur, cum quarto die ſanguis de naribus multus fluxiſſet, ipſe vero adoleſcens eſſet. Anno D 1587.

Maximiano Bruno Canonico ſæculari S. Georgij in Alga Venetiarum (vt vocant) menſe Septembri in febre continua exiſtenti, die quarta ſanguis e naribus: morbus eſt vltra diem ſexageſimum productus, ætate iam conſiſtenti. Anno D 1586.

Paulus Leopardus adoleſcens menſe Aprili, anni eiuſdem, in febre continua miſit quarta die ſanguinem de naribus. octaua die mortuus eſt.

Nicolaus Mara, alumnus Collegij Germanici, menſe Nouembri, in tertiana ſanguinem de naribus quarta die reddidit, qua etiam die febris non omnino ceſſauit, quæ deinde fuit continua; obijt die quintadecima. Anno D 1584.

Sed de tota prædicendi ratione alibi diſſerendum eſt. His vero exemplis intelligitur, dierum conſenſum eiuſmodi non eſſe, vt vel ſemper, vel plerumque dies quarta ſeptimam indicet: ſed caſus, diebus indicibus apparentes, morbi conſtitutionem, quæ futura eſt, ſine temporis definitione, ſignificare. quod ſatis eſt ad præſentis aphoriſmi explanationem.

Sed obijcitur aphoriſmus quartæ ſectionis ſeptuageſimus primus, qui docet, a quarta die ſeptimam definire indicari. Quibus ſeptima iudicatur, his nubeculam habet quarto die vrina rubra. reſpondeo, hunc aphoriſmum nõ attingere meam interpretationem: hic enim tantum docet, aliquando ſeptimam a quarta iudicari, & hoc ſpeciatim

ciatim, in quibus morbis rubra appareat vrina, & alia, quæ ſolent bonam criſim denunciare, debito more, adfuerint: ſic etiam non negaui (hoc enim Hippocrates docuit) quartam diem aliquando eſſe vndecimæ internũcium. negatur ſimpliciter a quarta indicari ſeptimam: & communiter omnes tam bonam, quàm prauam iudicationem indicari cum exiſtiment, obiectus aphoriſmus ſolam ſalubrem criſim comprehendit: nam ſi ex bonis ſignis, quarta die apparentibus, poteſt dignoſci, morbum ſeptima iudicatum iri, non eſt neceſſarium, vt ex malis etiam mortem futuram eadem die, ſtatuamus: nam, etſi nonnumquam euenit, plerumque tamen eſt falſum, vt experimentis didicimus.

Illud eſt perpetuo verum, abſque temporis definitione dies contemplabiles vocatos, vel indices, futuram morbi conſtitutionem denuntiare, vel longam, vel periculoſam, & hoc eſt propoſiti aphoriſmi documentum. eſt quidem optabile, certam quoque criſis diem præcognoſcere, & nos huic quoque rei pro viribus operam dedimus, ſed hoc aphoriſmo hæc prædicendi ratio non comprehenditur: nec vno præcepto tradi poteſt, ſed multis, de quibus Hippocrates alijs locis (quoad ſciri poteſt) verba facit, vt gratia exempli, aphoriſmo dicto ſeptuageſimo primo ſectionis quartæ, & libro ſecundo prorrheticor. vbi de febre loquitur vulneribus capitis adueniente, cuius etiam loci mentionem antea fecimus: & non eſt in his contrarietas aliqua, ſed conſenſus, atque ordo pulcherrimus: nam prædictio ſucceſſus ægritudinum alia habetur ex indicijs certo die apparentibus, alia vero ex eodem, quocumque die conſpiciantur, & de poſteriore Hippocrates paſsim multa narrauit, prioris autem alia communis eſt, alia priuata. poſterioris exemplum eſt ille aphoriſmus quartæ ſectionis viceſimus nonus, quibus in febribus rigores ſexto die. & triceſimusſextus, ſudores febricitantibus ſi incæperint. prioris vero alia fit abſque temporis defini-

tione,

tione, quo tempore ſucceſſus futurus eſt. alia vero certa die expreſſa. eius vero, quæ certum tempus non habet, aliquod præceptum commune reperitur, vt in hoc aphoriſmo, de quo diſſeritur, cum dicitur, quarta, vndecima, & decima ſeptima indicare. aliquod eſt priuatum, cuiuſmodi eſt illud in Coacis prædictionibus, ſanguinis ſtillationes vndecima die contingentes. alterius, quæ nititur indicijs certo die euenientibus, & certam quoque ſucceſſus futuri diem præſcribit, varia apud Hippocratẽ monumenta leguntur, vt libro ſecũdo [a] prognoſticorum in ſermone de ſuppuratione, & libro [b] tertio, vbi loquitur de ſpontanea vomitione. Iam vero ipſum percurremus aphoriſmũ, ex quo intelligemus, verbis Hippocratis magis noſtram, quam vulgatam interpretationem, congruere. τῶν ἑπτὰ fidelis interpres debet vertere; non, ſeptimæ, vel ſeptimi, ſingulari numero, nam hæc eſt commẽtatio potius, quam tranſlatio; ſed, ſeptem, numero plurali, vt intelligamus, dierum ſeptẽ: ſermo eſt enim haud dubius de diebus. ἡ τετάρτη, quarta, ἐπίδηλος, hæc vox varia ſignificat, propterea facile fuit in eius explanatione a recto tramite deuiare, & obſcuram, & falſam aphoriſmi ſententiam reddere. Hippocrati ἐπίδηλος eſt conſpicuus, ſeu manifeſtus, vti libro de carnibus, cum homo dicitur conſpicuus eſſe ab anno ſeptimo ad decimumquartum. αὐξάνεται δὲ ἐπλὼ γένηται, ἐπίδηλος, ἐπίδηλος δὲ μάλιστα γίνεται ἀπὸ ἑπταετέος μέχρι τεσσαρεσκαιδεκαταίος, quo ſenſu acceptum eſt quoque ab Ariſtotele libro quarto de generationi animaliũ; ἐν οἷς ἔθνεσι πονητικὸς ὁ τῶν γυναικῶν βίος, οὐθ' ἡ κύησις ὁ μοίως ἐπίδηλος ἐστι. quibus in gentibus mulierum victus laborioſus eſt, nec conceptus ſimiliter eſt manifeſtus. & paullo poſt, τοῖς μὲν αὐτῶν ὀλίγη γίνεται κάθαρσις τοῖς δὲ οὐκ ἐπίδηλος ὅλως. his quidem exigua purgatio fit, his vero omnino non conſpicua, ſed hic ſignificatus huic loco non inſeruit. accipitur etiam pro ſimili, vt notat Ariſtophanis Græcus interpres ad illud Pluto. ἀλλ' ἐστιν ἐπίδηλον πεπανουργηκότι. ſed eſt ſimile impoſtori. verum neque hic ſenſus quadrat

[a] 2. prog. 5
[b] 3. prog. 2

aphoriſmo. eſt alius ſignificatus, qui ex Ariſtotele intelligitur libri octaui de hiſtoria animaliũ, capite decimooctauo, nam inquit τῶν δ' ὀρνίθων ἐν ἀρρωστίαις ἐπίδηλος ἡ πτέρωσις γίνεται. auium in morbis indicium eſt pluma, vel (ſi libet) index eſt pluma, qui ſenſus cõuenire poteſt aphoriſmo, ſi recte accipiatur, ſed non caret propter ambiguitatem obſcuritate: namque, vt Ariſtoteles dixit, ἡ πτέρωσις ἐπίδηλος τῶν ὀρνίθων, pluma index auium, hoc eſt, indicat aues: ita Hipp. videtur dicere, τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος. quarta index ſeptimæ, hoc eſt, ſeptimam indicat: quæ ſentẽtia, quas habeat difficultates, ante docuimus. eſt igitur poſtremo alter ſignificatus eiuſdẽ vocis, uidelicet, inſignis, & illuſtris, dicemus etiam conſpicuus, hoc eſt, dignus, qui aſpiciatur, & obſeruetur, dignus quem medici contemplentur, uel dicamus etiam, index, ſed ita, ut dicatur index, abſolute, nõ autem, ut dirigatur ad illud, ſeptem, uel ſeptimi, ut uidelicet propoſitionis ſubiectum ſit totum hoc, ſeptem dierũ quarta, de quo ſubiecto dicitur, index, ut intelligamus, quartam eſſe indicem non dierum, ſed morborum: non ſecus, atque ſi dicatur, quarta inter dies ſeptem, ſiue ex diebus ſeptẽ, inſignis eſt, quia ex ijs, quæ in illa ægri patiuntur, futuræ morborum conſtitutionis ſigna certiſſima capiuntur. ſeptẽ uero dies dicuntur, qui ab uno, hoc eſt primo ægritudinis die numerantur, donec ad ſeptimum deuenerimus: hæc autem eſt prior hebdomada totius ægritudinis. cui ſuccedit ſecunda, cuius initium eſt dies octaua, ut in aphoriſmo ſcriptũ eſt. ἑτέρης ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. alterius, uidelicet ſecundæ hebdomadis, octaua initium. qui modus dicẽdi docet, in prioribus uerbis de prima hebdomada ſermonem eſſe: non autem uerbis illis, ſeptenorum quartus eſt index, ſignificari, omnes ſeptenarios: quia dictio, ſeptem, non accipitur unquam ad aliud ſignificandum, quam numerum ex primis ſeptem monadibus confectum. ſecundæ igitur hebdomadæ dies una eſt contemplatione digna, ut etiam primæ, & hęc eſt undecima, ideo inquit Hippocr. θεωρητὴ δὲ

ἡ ἑνδεκάτη. contemplabilis uero undecima. cur ſit contemplabilis, docet deinceps inquiens, ἄυτη γάρ ἐςι τετάρτη τῆς ἑτέρης ἑβδομάδος. hæc enim quarta eſt alterius hebdomadæ. quibus verbis oſtendit, parem eſſe vndecimæ, & quartæ rationem, quamobrem intelligimus, pro ſynonimis accepta, ἐπίδηλος, & θεωρητὴ. index (ut vtar vulgato nomine) & contemplabilis. non dicit autem, decimamſeptimam eſſe contemplabilem ob quartamdecimã, ſed abſolute inquit, contemplabilis, vt oſtendat, ex ea poſſe, de futura morbi conſtitutione aliquid iudicari, ijs videlicet conſideratis, quę ea ipſa die notatu digna ægris eueniunt, vt de quarta dictum eſt. non dicitur autem aliam ob cauſſam contemplabilis, quam ob dictam rationem, non quia cum quartadecima conſenſum habeat, & futuram iudicationem in quartadecima, oſtendat; quod nec in aphoriſmo expreſſum eſt, nec euentui reſpondet. His de ſecunda hebdomada explicatis, accedit Htppocrates ad explicandam tertiam. cuius initium non explicauit quidem, ſed ita locutus eſt, vt neceſſario colligamus, diem quartamdecimam, quæ finis eſt ſecũdæ, initium eſſe tertiæ, illud vero aperte docet, diem decimam ſeptimam eſſe huius ſeptimanæ quartam: ergo prima eſt ipſa quartadecima, ab hac enim ſola ſupputãdi ſumpto principio, decimaſeptima eſt quarta: ait vero ipſam decimamſeptimam eſſe contemplatione dignam. θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη. cõtemplabilis autem rurſus ſeptimadecima. ratio, ἄυτη γάρ ἐςι τετάρτη ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης quia eſt hæc quarta ab decimaquarta. quo docemur, initiũ tertiæ huius hebdomadæ quartam decimam, & finem viceſimam, licet viceſimam non expreſſerit. ſed ſubdit alteram rationem, quod eadem decimaſeptima ab vndecima (excluſa tamen) ſeptima eſt, & idcirco contemplatione digna. hæc hactanus. In hac autem verborum ſerie, quæritur iure primum, cur quarta dicta ſit illuſtris, inſignis, ἐπίδηλος, deinde, cur vnam diem tertiæ hebdomadæ principium faciunt, & finem ſecundæ. inſuper, cur ait Hippocrates eſſe

vndecimam contemplabilẽm,quia eſt quarta ab ipſa ſeptima,& decimamſeptimam,quia eſt quarta a quartadecima, & ſeptima ab vndecima.

uarta eur ƈta illuis. Reſpondeo, quartam, vndecimam, decimamſeptimam eſſe contemplabiles,ſed ex his quartam maiora habere priuilegia, & idcirco peculiariter dictam eſſe inſignem, illuſtremq. hoc eſt maxime contemplabilem: quod multis ex Hippocrate locis oſtẽdi poteſt: nam quarta ſectione aphoaph.71. riſmorum ſcriptum eſt,quibus ſeptima iudicatur his nubeaph. 74. culam habet vrina quarta die rubram. & eadẽ,quibus ſperatur,abſceſſum futurum ad articulos, liberat ab abſceſſu vrina multa, valde craſſa, & alba facta, qualis in laborioſis febribus quarto die quibuſdam incipit fieri. in ſeptima ſeaph.87. ctione,quibus in febribus quarto die ſanguis e naribus fluxerit,malum. libri Epidemion ſecũdi ſectione tertia, dieto die contingentes ſanguinis eruptiones ægre iudicãt. In Coacis.In febre ardente fluxio ſanguinis e naribus, quarta die,mala eſt,ſi non aliud quid boni coinciderit. verum quinta minus periculoſa eſt. & in eiſdem, ſi a quarta die ſanguinis fluxus fiat,diuturnitatẽ ſignificat,& aluus erumpit,& crurum tumores. item in eiſdem. ſoporoſi in principijs euadentes,cum capitis,lumborum, colli, præcordij dolore,vigilantes,num phrenitici ſunt? naſus in his deſtillans,pernicioſus,tum alias,tum quarta ab initio die. quæ leguntur initio quoque primi libri prorrhetic. libro de arume.78. ticulis, reponere vero oportet eadem die (ſermo eſt de luxatis digitorum articulis) aut poſtridie: tertio, aut quarto minime: quarto enim die maxime recrudeſcere ſolent. um. 79. item in eodem; retectiones oſſium perfectæ circa articulos,& in pede,& in tibia ad malleolos, & in cubito ad iuncturam manus,pleriſque,quibus reſecantur, innoxiæ ſunt, ſi non ſtatim animi deliquium euertat, aut quarta die feib.4. acut. bris continua accedat. Inſuper libro de diæta morborum 5. acutorũ,ſi febricitanti quarta die lingua conturbata quædã diſſerit,& aluus excernit biliofa, & liquida is delirabit,

leguntur vero & alia eodem libro, ſi dies quartus in aliquo iam dictorum tertio fuerit ſimilis, ſcire licet ægrum in periculo verſari. præterea libro ſecundo prorrheticorum, incipere febrem in capitis vulnere quarta die, valde lethale eſt. tam multa igitur Hippocrates de quarta die notauit, vt iure merito non ſolum contemplandus, ſed inſignis etiã atque illuſtris dictus ſit. ſunt quidem etiam vndecimus, & ſeptimus decimus contemplandi, ſed tam multa de his, atque de quarto, non ſunt notata, & litteris tradita, propterea, ipſi quarto vt cedunt, ita cognomen illuſtris non ſunt conſecuti. lib. 4. aci 57. Num. 23.

Alteri quæſito Galenus ad hunc aphoriſmum reſpõdet, inquiens, hoc in libro de diebus decretorijs docuimus. in præſentia vero ſufficiet, etiam ſine cauſſa, nouiſſe, quod experientia comprobat. poſſumus igitur (nec aliter fortaſſe poſſumus) reſpondere, Hippocratem hoc ſtatuiſſe experimẽtis perſuaſum. libro ſecundo de diebus iudicatorijs attulit quidem Galenus rationem, ſed eam, quæ, vt ſuperior, ita rem eſſe, non cauſſam, doceat, nam ait, viceſimum diem eſſe iudicatorium, qui finis tertiæ ſeptimanę, ex Hippocratis ſententia, ſtatui debet: hinc vero efficitur, vt quartusdecimus (qui eſt finis ſecundæ hebdomadæ, vt inde certo conuincitur, quod vndecimus pro quarto ſecundæ ſeptimanæ accipitur) ſit initium tertiæ. ſed hoc non eſt, docere, quamobrem coniungi debent & confundi ſecundæ finis, & tertiæ ſeptimanæ principium: docet tantum, hoc Hippocratem voluiſſe, & hoc effici, & concludi ratione ſumpta ex ijs, quæ ab illo manifeſte dicta ſunt. itaque non eſt alia manifeſta cauſſa, quamobrem id Hippocrates ſtatuerit, niſi experientia, vt omnia artium principia hoc nituntur fundamento. Hippocrates aliam videtur rationem indicaſſe libro prognoſticorum dicẽs, dierum ſupputationem, qui a medicis obſeruandi ſunt, per integros dies fieri non poſſe, quippe cum nec annus, nec menſes ipſi integris diebus numerari poſſint. itaque non eſſe mirum, quod in lib. 2. de di bus iudica cap. 3. lib. 3. pro gn. 3.

ſecunda,

ſecunda,& tertia hebdomada integritas non appareat:ſed neque hoc ſatisfacere poteſt:quia nō docet,cur prior hebdomada diſtinguatur a ſecunda,tertia vero minime: cur enim non potius illæ,quam hæ iungendæ fuere? eſto, tres hebdomadas viginti diebus,vno ſcilicet minus,compleri, nec quærendam integritatem: iam non hoc quærimus,ſed, cur tertia potius cum ſecunda ſeptimana, quam ſecunda cum prima iungi debuerit. Sed vt viceſimū decretorium, non viceſimumprimum,docente experientia,Hippocrates notauit, quod Galenus faſſus eſt libro ſecundo de diebus decretorijs,ita didicit experimentis (vt ante ex eodem Galeno aſſerui) eundem eſſe diem ſecundæ hebdomadæ poſtremum & tertiæ primum conſtituendum.

[...]b.2.de die[...]us decret. [...]ap.4.

Reliqua eſt poſtrema, & difficilior quæſtio, cur dicta ſit vndecima contemplanda ob eam rationem, quod quarta ſit alterius hebdomadæ, quaſi ſumpſerit, cuiuſlibet ſeptimanæ quartam diem contemplatione dignam eſſe, quamobrem & decimamſeptimam ſimiliter contemplandam dixerit,quia eſt tertiæ hebdomadæ dies quarta, facto ſupputationis initio a quartadecima. cuius tamen contrariū ante docuimus,cum tres tantum eſſe dies indices, explicauimus: ſed, cur etiam Hippocrates adiecit, decimam ſeptimam eſſe contemplandam, quod ſit ſeptima ab vndecima, hoc enim quaſi docet,omnem ſeptimam diem eſſe contemplandam,cum tamen hoc nuſquam docuerit.

His reſpondendum exiſtimo. omnem quartam,& omnē ſeptimam contemplādam eſſe,apud Hippocratem non extare.ſed nec dicendum fuiſſe,quia& incompertum eſt,neque oſtendi argumentis euidentibus poteſt.vſus, & rerum obſeruatio docuit, quartam diē futura mala clariſſime demonſtrare, illa igitur præ cæteris notanda eſt. eiſdem magiſtris innotuit, vndecimam quoque, & decimamſeptimā eſſe malorum nuncias.cum autem hæc ita cognita fuerint, poſito eo,nempe quartam ex ſeptem eſſe contemplatione dignam,potuit Hippocrates probabili ratione cōcludere,

vndeci-

vndecimam eſſe inſpiciendam: ſcilicet, addita ad experiẽtiam ratione, quod qualẽ habet in priori hebdomada vim dies quarta, talem habet in ſequenti dies vndecima (quod docuit experientia) ergo vndecimam contẽplandam, quia eſt ſecundæ hebdomadæ dies quarta. & eadem dicenda erunt de die decimaſeptima, cũ dicat eſſe quartam a quartadecima. cur autem dixerit, decimam ſeptimam eſſe contemplandam, quia ſit ſeptima ab vndecima, hoc eſt iudicatu difficillimum: quando nullo docuit loco, ſeptimos dies eſſe contemplandos. itaque exiſtimo, noluiſſe, hanc diem contemplatione dignam ſtatuere hac de cauſſa, quia ſit ſeptima ab vndecima; hoc enim experientiæ debebatur; ſed hoc adieciſſe ad confirmandum, decimamſeptimam eſſe quartam a decimaquarta, poſito tertiæ initio hebdomadæ in ipſa decimaquarta, quia ſi etiam dicemus decimã ſeptimam eſſe ſeptimam, huius ſeptennij principium locãdum eſſet in ipſa vndecima, licet eadem ſit quarta alterius hebdomadę, cuius initium eſt dies octaua, vt non miremur, decimamquartam, quæ finis eſt alterius ſeptimanæ, eſſe tertiæ principiũ, & idcirco, ſumpto ab ea ſupputationis principio, decimam ſeptimam quarto loco occurrere, quando etiam vndecima, quæ quarta eſt, pro prima cuiuſdam hebdomadæ accipitur. poſſet tamẽ Hippocrates accuſari, quaſi hæc temere dixerit, quia dies quęlibet poſt ſeptimam poteſt ſtatui initium, & finis alicuius ſeptimanæ: ſed obiectio tollitur facile, quia nullum eſt myſterium in eo, quod obijcitur, ſi videlicet dies quælibet vltra ſeptimam dicatur initium & finis cuiuſdam hebdomadæ: myſterium vero eſt in eo, quod Hippocrates propoſuit, quia libro prognoſticorũ ſex morborum aggreſsibus dies certos ſtatuit ab vno ad viginti, videlicet quartum, ſeptimum, vndecimum, decimum quartum, decimumſeptimum, viceſimũ: itaque non eſt dies quilibet alicuius hebdomadæ principium dicendum: quia nihil ad prædicendum conduceret.

FINIS.

Errata corrigenda.

Pag. 3. τεασσαρακαιδεκάτης. legendum, τεσσαρακαιδεκάτης.

Pag. 11. Sed L indicauerit nota, L, delenda.

Pag. 24. ex eodem. legendum, ex eiſdem.